

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) ס'א ר' טרופן, (ב) ס'א
כדי ששאלו, (ג) סוכה
כה. ע"ש דליתא רבי
עקיבא, (ד) ונספחא יומא
ש"ד ה"ב, (ה) ושמח
אתה ויין ונגה משמח.
רש"א, (ו) גמ' הערוך
קיסטא, (ז) ס'א גרברכתא,
(ח) עירובין ד' יומא לא.
חגיגה ו' סוכה ו', (ט) [דף
קיד: קטו.]: ס'א ה"א,
(י) צפוט פ' פל"ה

תורה אור השלם

1. וְשִׁמְחָת בְּחֶגֶר אֶתָּה
וּבֶגֶד וּבִטָּה וְעֶבֶדְךָ
וְאֶמְתְּךָ וְהַלְוֵי
וְהַתּוֹמֹת וְהַאֲמֻנָה אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ: דְּרִימִים טו יד
2. וְחִבָּתָה שְׁלָמִים
וְאִכְלָתָ שֶׁם וְשִׁמְחָת לִפְנֵי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דְּרִימִים כז ו
3. וְיִין שִׁמְחָה לִבֵּב אֲנֹשׁ
לְהַזְהִיל כְּפִים מִשְׁמֵן
וְלֹחֵם לִבֵּב אֲנֹשׁ יִסְעֶד:
תְּהִלָּתִי טו טז
4. וְאִישׁ יִתְּצָא מִמּוֹנוֹ
שִׁכְבָּת זָרַע וְרִחְץ בְּמִים
אֶת לֵב בְּשִׁוְרֵי טִמְאָה וְעַד
הָעֶרֶב: וְיִקְרָא טז טז

הגהות הב"ח

(א) גמרא חוטמין מזה
לגלוי פקחוס
שעביל
שיתקון (אמר ר' שמעון)
ו'וצי' לפי קמח דרש"י לא
ר' חיה (ז' חור' ד"ה)
רביעית וכן וכן
במים ועלה רביעית הדג
ביבד רביעית ואח"כ חלק
לכ"ל וכן הנהגתם
לאחד מעשרים ופעמים יסר
ש"ס פ"ה א'
שואל שאל ומתלה ואח"כ
יוסר שתי פעמים חלק
לכ"ל יצד מזה ומהלה
ו'ז' לזין שואל חלק י"ב
מל"ז לז' ואח"כ חלק י"ב
לז' לזין חלק רביעית
ה'לז': (א) בא"ד וטול
התמימות וכן תעשה
במבין חורב וכו'
שואל כל"ל וימית וסכא
נמחק: (ז) בא"ד כאשר
שטלנו מן המים מהו"י
ולפי מלמד טל:

גליון הש"ס

גמורא אין שמחה אלא
ביין. עי' ב"י ח"ח סימן
תקכ"ט וביש"ס פ"ב
דצילה:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] רשב"ם ד"ה קליות
וכו' ר"א אומר תעלה
וכו'. י"ב יש כאן גמגום
וערוב צלשון הרשב"ם כי
לשון הזה לא נמצא שם
בכל המשניות באותו הפרק
ו"ע להגיהו גם יפלא קצת
לראות הרשב"ם משם חזק
י"ל בדוחק:

מוסף תוספות

א. דמשום הכי לא היה צריך שימנעו מללמוד. מוס' ר"פ. ב. לדרוש באגדה. ספ. ג. וקאמר הכא דבליילי פסחים לא היו דורשים כדי שלא יישנו התינוקות. ספ. ד. מוכח בהדיא שהוא פחות מרביעית הלוג. מוס' כ.

קליות. קלי מחטים ישנים: חוטפין מזה. מגביזין את הקערה בצביל תינוקות ישאלו. ואית דמפרש חוטפין מזה אוכלין מהר וזה השלון עיקר מדמיימי הא דר"ע בזה: **חזן מערבי פסחים**. כדי שישנו המינוקות ציוס ולא בלילה בשעת הגדה: **קספא דמוריסא**. מדה שמוכרין זה את המוריים: **מנמנא** יקדמייסא. מדה שהיתה זה כבר נצטרך: **הוס יסירה**. על מנמנא דהשחא רביעית: **וכה משערין רביעית לפסח**. שהיו ממלאין אותה ומנערין אותה לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מליאה ומים הנשארים במנמנא הן הן רביעית: **זרוס אכזעיים**. וזרוס חלי אכזע וזוס חומש אכזע: **זרזרנפא**. גודול שיש בטפח ארבע אכזעים מן: אמה

רשב"ם

קליות. קלי מחטים ישנים דחש
אסור עדיין צלילה הראשון של פסח.
ומקומות יש כספרד שמייבשין חטים
שנים במחבת על גבי האור ואוכלין
אותם עם אגוזים בקינות סעודה מפי
רבינו שמואל החסיד וגם במשנה מלינו
קליות מחטים ישנים ושניה במסכת
תרומות (פ"ה מהג א) אבב גרמא
דמנן סאה תרומה טעורה שפלה
לפחות ממאה חולין טמאין מירוס
ותישרף רבי אליעזר אומר תעלה א'
ותאכל נקודים או קליות או תלוש צמי
פירות: חוטפין מאה. מגביהין את
הקערה בשביל תינוקות שיטאלו ואית
למפרישין חוטפין מנה אוכלין מהר שני
למשותט הללו פירש רבינו. יש גורסין
מנות מגביהין את הקערה שיש בה
מנה ומרור וב' תבשילין. ולי נראה
חוטפין מסלקין את הלחם מיד
התינוקות שלא יהו ישנים ממוך מאכל
הרבה בדרך התינוק אחר אכילתו
ושב לא יטאלו אבל עכשיו כשחוטפים
מהן לא יטו וישאלו כלומר לא יטו
שלא יכלו כדני שצטן וישאלו כשיראו
השניים שאנו עושין היורה לתינוקות

כדלקמן^ט). וכן מוכח לשון התוספתא^י דמיא רבי אליעזר אומר חוטפין מנה למינוק כדי שלא יישן רבי יהודה אומר משמו אפילו לא אכל אלא חזרת אחת ולא טיבל אלא פרפרת אחת חוטפין מנה למינוק כדי שלא יישן כלומר גולין. ורבינו פי' שכן עיקר אותו הלשון ששישמי חוטפין ממנהרין לאכול מדקמתי הא דר"ע בתרה ואיכא למימר דאזב גררא דקאמר כדי שלא יישן קא מייתי נמי להא עובדא דר' עקיבא דחייש שלא ישנו ותרי מילי ניניהו רבי אליעזר איירי בחטוף מן העינוקות אחר שכלבו משמו כדי שלא יישנו ור"ע איירי שצריך למנה לעשות הסדר טרם יעצור^י חוץ מערבי פסחים. כדי שישנו את העינוקות ביזם אלא בצילה בשעת הגדה. א"נ כשמעבצין עד הלילה לאחר שהחשיך ישנים העינוקות: אגשים צראו להם ציין. גמ' קאמר לה: קיססא דמורייסא. מדה שמוכרין בה המורייס: ובה משערין רביעים של פסח. שממלאין אותה וממלקין אותה לארבע כוסות דלוג ארבע רביעיות: פמניא. מדה והיינו תומן ועוכלא דמסכת סוטה (דף כ ט): הווס יסירא על דא. תמניא: ובה משערין רביעים של פסח. שהיו ממלאין אותה ומעירין לתוך אותה של עכשיו עד שהיא מלאה ומים הנשאלים בתומניא: אלא רביעים של פסח. כגון רביעית יין של מיר הלכה למשה מסיני (פסח דף י א). ורביעים דם הבאע משני ממים דנפקא לן מקרא (מיר דף נח). וכגון רביעית שמן לרקיני נזיר דאיכא דיליף לה מקראי במנחות (דף פ ט). ומדת חלל הכלי בריבוע הוא אצבעים מאורך על אצבעים רוחב ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע ומנא לן ממקור: כדפניא ורחץ במים את כל בשרו במים במי מקוה. מים המיוחדים שנקו מתחלה מעממן מדלג כחב במים למעוטי שארצין לאילי השתא ומיימי טעיל: כל בשרו. מדלג כחב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאני נראה אלא כולו מכוסה בהן: דהיינו

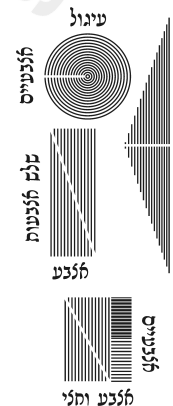
א"ש. ה. חשבון א' קצר מה"ר יחיאל מפריש. תוס' הרא"ש.

קפ.

חזון מערבי פסחים. ה"ג רבינו שמואל ולא נהירא^א דאטו לא יוכלו
 לישן בלא אביהם וטעם שני שפירש שמה יעבדו עד שיחשך
 הרבה אם כן לא היו צריכין לעמוד ביום כי אם בזילה לכן נראה
 דגרים לילי פסחים והיו רגילין ב צבית המדרש לילי י"ט כדאמרין
 (פ"ה דף כ"א). מעשה בשמעון המימני
 שלא נאז צלילי י"ט לביית המדרש
 למחר מלא רגלי יהודה רבי בנא^א
שנאמר ושמחת אתה וביתך.
 תימנה דהאי קרא גבי
 מעשר שני כתיב צ' ראה ולא מייתי
 קרא דכתיב צ' ראה גבי רגל ושמחת
 אתה וצנן וצמן וי"ל דליף ממעשר
 דכתיב צימו כדאי: **בא"י** בבבלי
 פשטין המנוהצין. אזל בצצול לא היו
 בקיאים לגלח כדלמר (שפ"ה ע"ב)
 גיהוצ שלנו כדכוס שלהם:

במה משמחו ב"ן. היינו זומן
הזה אלל זומן בית המקדש
אין שמחה אלל צצשר:
וזבחת שלמים ואכלת שם
ושמחת. תימה דהאי
קרא צהר עיכל כמיז ולא מייתי קרא
לזמנות בחגן דדרשין מיניי חמיגיה
(דף ט.) לרבות כל מיני שמחות
לשמחה מכאן אמרו ישראל יוצאין ידי
חובתן צנדרים ומדבות וי"ל משום
דהכל צהריז כמיז חזכת שלמים
ושמחת: **תמינתא.** פי' רצו"ס
דהיינו תומן ועוכלל ולא נהירא
דצחמוכר את הספירה (צ"י דף ט.)
חשיב לוג ורביצית הלוג תומן ועוכלל
וכל מדה ומדה פוחתה והולכת^ט וכלן
משמע שהיא יותר מרביצית:
רביעית של תורה **אצבעים.**
מכאן קשה על פירוש
רבותיו של רבינו שלמה שפי' דרביצית
צכל מקום היינו רוצע הקצב כי לפי
זה החשבון הוא רביצית הלוג פ"ח
רוס המקוה ע"צ אצבעות השלך
רביצית ישאר נ"ד קח מכל עשרים
אחד יעלה אצבעים וחצי אצבע וחומש
אמה

וכן תקח ברוחב אחד מ"ב וכן בצורך
 והי אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע
 ארץ תעשה במים ויעלה רביעית ^(א) רביעית הנמצא השלך החולה וכן
 הנותנים קח אחד מעשרים ופעמים יסיר חלק שנים עשר או תקח
 אחד מכ"ד והם ג' אצבעות חלק על חומשין והשלך העשירית ישארו
 טלשה עשר חומשין וחצי והם אצבעים וחצי וחומש אצבע או קח
 רביעית והם י"ח אצבעים והשלך הרביעי ישארו י"ג אצבעות וחצי וטול
 החמישים ^(א) מהר"י. ^(א) קחה רובע וככה תשלך
 ותחלק החמישי קח וילך א' השלך עשירית
 המים ישארו ב' ו' ע"ה ב' קאין לכל טפח
 ונ"ג אצבעות סאה וחצי השלך מג' אצבעות
 העשירית כאשר השלכנו מן המים ^(א) ולפי
 תלמוד שלנו החשבון מכיון אצל על גירסת
 ירושלמי דקאמר אצבעים על אצבעים ברום
 אצבע ותמחה ושלש אצבע וכן עשה הפייט
 ועל גובה חקר שמות מאצבעים והכל א'
 קשה כי לפי שיעור המקוה אינו מכיון וי"ל
 דצירושלמי איירי באצבעות כפוריית והכל
 בצמדברית ואצבעים וחצי וחומש הם י"ו
 שמתוים וחומש שמות באל לירושלים נכנס
 הכל ב"ג שמות וחצי באל לפכורי נכנס
 הכל ב"ח שמות ורביע שמות שהם
 אצבעים חקר שמות ושאר רביע שמות בתלמוד שלנו יתר וכמו
 כן כריך למעט מרוחב כי בתלמוד שלנו מיירי במרובעות וירושל'
 בעגולות כמו שיקד ^(א) הפייט הכוס סובב אצבעים על אצבעים סובב
 משמע עגול ואצבעים על אצבעים עגולות עולה לאצבעים על
 [אצבע] וחצי דמרובע יתר על העיגול רביע ואצבעים על אצבעים
 ולות יותר ד' שפות' שמות שהוא אחד מתעשה הסר ממנו רביע שמות
 הנשאר

נא א ב מיי פ"ו מהל' מנה הלכה א סנה
עשן תולד א' א"ח ס'
תע סקף א'
ב מיי פ"ו מהל' י"ו
ל' א סנה הל' עה
טו"ע א"ח ס'תן מקב"ט
ס"ב:
א רמי פט"ו מהל' נשאת
כס' הל' י"ד מיי מהל'
בזבחה ל' טו:
סא ה מיי פ"ה מהל'
אסורי ביאה הלכה
טז אסורי מהל' מקואה
הל' יב סנה לאון ק"א
ועשן רמא טו"ע י"ד
א ק"א ס"א:
סב ה מיי פ"ה מהל'
אסורי ע"ט ש' ופ"ד
מהל' מקואה הלכה א
סנה לאון ק"א ועשן י"ד
טו"ע י"ד ק"א ס"א:

מוסף רע"י

הַחוֹסֵפִין מִצֻּרֹת. שְׁמֹעִי
לִשְׁכָּח מִנֶּעֱדֵי יוֹן כִּי
לֹא־בָרָא מֵתָּה (יִרְמְיָהוּ)
אֵיךְ שִׁמְחָה אֵלֶּה בְּבִשְׂרֹ
אֶחָד וְהַחֵת שְׁלֹמֹה
וְגִבּוֹר וְאֶחָד דֹּהֵר
לֹא־בָרָא מֵתָּה מֵיֹת דֹּהֵר
כִּי־כֵן גִּבּוֹר וְגִבּוֹר
עִיֵּל מֵיֹת מֵיֹת בָּרָא
כִּי־כֵן כִּתְּלָהּ וְשִׁמְחָה מֵתָּה
(יִסְכָּח הַכֹּהֵן)
דְּבִר חֲרוֹץ בֵּין בִּשְׂרֹ
לִמֵּי־עֵינַי. בְּשִׁרֵּי מִשְׁעֵ
לִבִּי שִׁרֵּי לִמֵּי
בָּמִים בְּמִי מִקְרֹה.
הַיִּסְכָּחִין שְׁמֹעִי וְאֶחָד
לְדֹהֵר מֵתָּה מֵיֹת
בָּמִים (רְשׁוֹן יִ) 16:
בָּמִים שְׁמֹעִי מִתְּחִלָּה
יִתְּדִי (שֵׁם יִ) 17: בָּמִים
קִדְוֹהֵי נִפְתָּחִי שְׁמֹעִי
מֵיֹתֵי, לִפְתָּחִי שְׁמוֹן,
וְיִתְּדִי מֵיֹתֵי לִפְתָּחִי
דְּמִתְּחִלָּה (וִיקְרָא טו)
מִיֹּת מֵיֹת מִלְּכָל דְּשִׁרֵּי
שְׁמֹעִי לֹא־חִים
שְׁמֹעִי וְיִתְּדִי מֵיֹתֵי
מִתְּחִלָּה, וְאֶחָד שְׁמֹעִי
שְׁמֹעִי שְׁמֹעִי שְׁמֹעִי
(בְּרַגְלָהּ) 18: אֵת כֹּל
בְּשִׂרֵּי. שְׁמֹעִי לִפְתָּחִי
כִּלְכָּל (רְשׁוֹן יִ)

רבינו חננאל

תניא רבי אליעזר הגדול
אמר חוטפין מצה בליל
הסעודת חמשים היונקות
שלא ישנו וישאלו אמרו
רבי עקיבא מימיו אלו
אמר רבי חנינאי כל צדקה
במית המדרש שלא היו
הסעודת חמשים היונקות
שלא ישנו וערב יום
הפורסין ביום להאכלין ביום
ובני ביתי. ח' חייב
אדם לשמח ביתו ברגל,
אשר יהיה אומר שמח
אנשי ביתי ושמחת השמים
בבבל בבגדי צבעונין
ושבאקין ישראל בלבו
פשתן מנוחין. חג
שבת המקדש קיים אין
שמחה אלא בשר ונעשו
אין שמחה אלא בין
שבאקין יין ישמח בליל
אנוש. ח"ה חסד ארבעית
של תורה אצבעים על
אצבעים (רוחם) אצבע
אצבעים] וחצי אצבע
[וחמשה אצבע] ובגדול.
כרתיא ארבע במסא
כל כשרי. חמשה יין
כל כשרי, חמשה
אשר עולה בהן וכמה ו